

Fruide Castberg: "Minner"

107604

gjennom dens telegram av 5. april. Påstanden jeg hørte i Stockholm om at den tyske felttogsplan skulle være meddelt utenriksminister Munch i København (sendt med kurer fra Berlin, visstnok den 6.), kan være riktig. Den hollandske militærattaché, oberst Sass, har åpenbart hatt forbindelse med tyske offiserskretser, som ut fra sin politiske innstilling likefrem ville at de land som skulle overfalles, ble varslet og kunne slå angrepet tilbake. Men ingenting tyder på at slike, bestemte meddelelser er nådd frem til Koht eller noen annen i den norske administrasjon. Og den vanlige svenske påstand om svensk forutseenhet avkreftes ved hva Esmarch fra København har telefonert til Oslo om den svenske minister *Hamiltons* uttalelser til ham i København. Esmarch telefonerte den 6. april bl. a. om dette.

Av betydelig interesse er også det stenografiske referat fra Stortingets møter på Hamar og Elverum den 9. april. Stor forvirring må ha rådet. Bl.a. er det ikke mulig å se om den såkalte «Elverumsfullmakt» overhodet er vedtatt av Stortinget! Det ser nærmest ut som om Hambro har stillet et muntlig forslag om en slik beslutning. Den har så foranlediget et par bemerkninger av enkelte representanter; men er deretter ikke stilt under votering. Det er vel riktig at Stortinget stort sett har vært enig i at regjeringen måtte ha en slik ekstraordinær myndighet under den kritiske situasjon landet var i. Men når det referat som sommeren 1940 i London ble satt opp – med rettelsener i det opprinnelige, – sier at fullmakten ble vedtatt, føler jeg meg ikke overbevist om at dette er riktig. Fylkesmann Utheim hevdet bestemt forleden aften at noen Elverumsfullmakt ikke forelå. – Det har forøvrig statsrettslig ikke noen avgjørende betydning. Den konstitusjonelle nødrett må man jo i alle tilfelle her bygge på. Og selv uten noen stortingsbeslutning måtte regjeringen selvsagt gi de nødvendige lover og treffe de nødvendige forføyninger for å føre krigen videre.

Under en samtale med Arne Ording tirsdag den 16. bekreftet han at det ikke var vedtatt noen «Elverumsfullmakt». Det rådet stor forvirring, sa han. Men en av dem som hadde sterk holdning, var Lie. Og Koht var kraftig og modig i den etterfølgende tid i Norge. Ording er forfriskende i sin oppriktighet og mangel på narraktighet (en sjelden egenskap!) Han fortalte at han under flyalarmen natten til den 9. april trodde at det var engelskmennene som var kommet i anledning av det tyske forsøk på å sette seg fast i syd-Norge. Han anså det utelukket av tyskerne kunne ta Bergen.

En temmelig skuffet mann her er den unge professor Nicolaysen.

Fruide Castberg: "Minner"

Han sy
rette –
ske spor
medisin
og sjarn

Smitt
sving på
var fra
tenkt å
er en k
verner a
da sikker
Han kon
begrense
synene.

En hy
verftet i
samme d
et tysk, n
selv inger
en eksplo
kom seg
denne vil
interessant
seg om de
Falkenhors
for streik.

annet arbe
landets nær
Wüg, som
okkuperte a

Det er så
man ikke l
som man n
på dem. M
og nerveslitt
i Marseille.
også vært. C
har sittet i

Frede Cartledge: "Minner"

bl.a. ved hva
om hvor liten
e lært seg av
tjeneste hos
om fortelle om
ge nordmenn,
Göteborg etter
t, var kommet
utt var kommet
av gasjonen
re myndigheter
tsak angående
idde naturligvis
rde et prektig
le t r blant

Elverum

og fremst mot Koht, men i annen rekke visstnok også mot Hambro. Wright var forøvrig sterkt opptatt også av at den såkalte «Elverumsfullmakt» overhodet ikke var vedtatt.

Nettopp om den hadde jeg en kort, men noe skarp replikkveksel med Hambro i et møte hos justisministeren, hvor jeg var innkalt sammen med komitéen til forberedelse av stortingsvalgene. Han vil ikke være med på at den fullmakt han foreslo (og muligens fikk vedtatt) var et utslag av konstitusjonell nødrett og ga regjeringen myndighet utover de vanlige myndighetsgrenser. For øvrig har jeg støttet hans aksjon mot hjemmefrontens (det er visst først og fremst Thagaards) forslag om å la suspendere stemmeretten ved siktelse for landsforræderi, skjønt grunnloven krever tiltale. Dette blir sikkert endret, slik at man her unngår å innføre noen ordning som bryter med grunnlovens regel.

1 NB

Stockholm den 12. mars 1945.

45. (Søndag).

Oaks-komitéen.
ulle få «krype
n (!) – Ved
ig (men sant!)
e i enestående
rdfører» retten
edelse og hans
ir vi sto fast.
rkjennelsen. –
møysommelig
de, etter mitt
ein i gersen,
rte med rette
vn. Jeg leste
: 22.1. 1940,
formidlingen
er (døverre)
nnene Wright
1939-40. De
ttet seg først

De aller siste dagene i London før min avreise den 22. februar fra London hadde jeg et par ganske interessante konferanser.

Først og fremst var jeg i «avskjedsaudiens» hos utenriksminister Lie, som talte høyst åpenhertig om de vanskeligheter han hadde med Hambro. Hambro hadde uttalt seg slik både i Amerika og England om disse to land at han hadde en voldsom opinion mot seg i begge land. Churchill hadde sagt til kong Haakon: «Don't Your Majesty know that he is an enemy of my country?» Og nå var den siste affære med Sovjetregjeringen kommet til, i anledning av Hambros nekrolog om den polske minister Neumann. Lie viste meg ørdlyden av den henvendelse som var kommet fra Moskva, og som gikk ut på et krav om at den norske regjering skulle ta offentlig avstand fra Hambros uttalelse om den «nye imperialismen». Man hadde forhandlet med Sovjetambassadøren om formen for den norske regjeringens desavouering av Hambro, og den er siden kommet i form av en redaksjonsartikkel i informasjonskontorets organ «Norsk Tidend». (Det er nettopp det som er det dumme: at en norsk avis fremtrer offisielt som utgitt av et regjeringskontor. Det var av den grunn den norske regjering kunne gjøres ansvarlig for hva Hambro fikk publisere der. Og på samme grunnlag fikk man også for et par år siden en klage fra det britiske Foreign Office i anledning av en artikkel Keilhau hadde skrevet der om «den annen front»).

mbny - Finnd

John Sand:

Mott. 24/11-94.

107604

Den subjektive skyld

I "Strafferett " uttaler professor Johs. Andenæs i avsnittet "Den subjektive skyld":

" I moderne strafferett er det en nesten unntaksfri regel at det at det til straffbarhet ved siden av den objektive overtredelse av et straffebud også kreves subjektiv skyld hos den handlende."

Strafferettsjuristen professor Peder Kjerschow sier under behandlingen av straffelovens paragraf 86 :

" Dette forutsetter : a) i objektiv henseende, at handlingen er egnet at være til noen nytte for fienden, b) i subjektiv henseende at den skyldige er seg dette bevidst."

Under en spørreundersøkelse som professor Arne Næss lot foreta ble en av de mest presumptivt mest sakkyndige spurt om sitt syn på "rettsoppgjøret" Han svarte at han fant "oppgjøret" lite tilfredsstillende

"fordi man har måttet fingere subjektiv skyld i en overveiende rekke tilfeller for å nå fram til en ønskelig straffereaksjon.. Et passivt medlem har naturligvis ikke skjønt at han har bistått tyskerne på en rettsstridig måte."

Jfr. overlege Johan Scharffenberg i Morgenbladet 26. mai 1950 :

"En stor prosent av politiet meldte seg høsten 1940 inn i NS og ble senere avskjediget. Jeg har gjennomgått forholdet for 80 eldre politifolk i Oslo og er overbevist om at de ikke hadde til hensikt å svike landet"

I en "forhåndsorientering" av 9. okt. 1944 fra Hjemmefrontens ledelse til Regjeringen heter det bl.a. :

"Nazistene skal få arbeide og arbeide hardt for å opprettholde livet:"

Det blir også understreket at "vanlige smånazister" vil bli dømt

"slik at de aldri kan ha en offentlig eller særlig betrodd stilling."

Den 12. mars 1941 satte Nygaardsvoldregjeringen ned et "straffelovsutvalg" med professor i sosialøkonomi Wilhelm Keilhau som formann. Han er betegnet som "lands-svikanordningens far " Komisjonens arbeid finnes nedfeldt i Ot.prp. 92 1945/46 Her innrømmes det åpent at det er nødvendig å innføre nye straffebestemmelser (tilleggsbestemmelser)

Side 72 i prp. innrømmer komiteen at det ikke er gjenopptatt noe nytt felttog etter 10. juni 1940. I sammenheng med denne konstatering uttaler komiteen :

"På grunn av den vekt den norske strafferett legger de subjektive straffbarhetsbetingelser vil det da være av betydning å konkretisere gjerningsinnholdene i nye straffebestemmelser."

Side 68 i prp. står det :

"NS er som parti ikke uttrykkelig erklært ulovlig. Hjemme venter en at det i lovs form gis uttrykk for en samfunnsmessig fordømmelse av partiet og dets medlemmer, som tilstrekkelig hardt kan ramme alle NS-medlemmer, de være i straffelovens forstand, forrædere eller ei. ... Slik som Grunnlovens regler lyder, vil det ikke grunnlovsforandring kunne gis en alminnelig lov som fratar NS-medlemmer statsborgerlige rettigheter og almen tillit."Den eneste utvei er da å gi en straffebestemmelse, men den bør gis en almen form, og gi uttrykk for strafferettslig reaksjon ved siden av og i tillegg til de forræderibestemmelser vi har."

Her har uttalelser fra to av Norges fremste jurister interesse. Professor Frede Castberg uttaler i "Grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft,s. 213

/

"Hvis en Lov belegger nogen forhen straffri Handling med Straf eller skjærper Straffen for nogen Forbrydelse, kan de ikke mot forbudet i Grl.s. paragraf 97 anvendes på Handlinger, foretagne før Loven traadte i Kraft."

Hos professor T.H. Aschehog står det s. 217 i "Norges nuværende Statsforfatning" :

"Intet nyt Straffebud, selv om dets Straf utvilsoomt er mildere enn den ældre, kan gives Anvendelse på før begagne Forbrydelser, medmindre den selv uttrykkelig foreskriver det."

Grunnlovens paragraf 17 bestemmer : "Kongen kan give og ophæve Anordninger, der angaa Handel, Told, Næringsveie og Politi, dog maa de ikke stride mod Konstitusjonen."

Om forannevnte paragraf uttaler professor Bredo Morgenstierne i "Lærebok i den norske statsforfatningsrett" s. 138-39 :

" Det bør pointeres at den maa fortolkes strængt. Hvor der er tvil, maa man derfor ikke gi den større rækkevidde, end der med nødvendighet og sikkerhet følger av den. Er der tvil, bør denne løses til fordel for det resultat, at en provisorisk anordning ikke kan utstedes."

"At ogsaa de provisoriske anordninger rammes av forbudet i grl. paragr. 97 mot at give love tilbakevirkende kraft, sier seg selv."

Stortingsmann Sverre Løvberg ville ha forbud mot at forsvarerne tok opp spørsmålet om manglende subjektiv skyld hos de tiltalte.

John Sand